

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sortes, Qvibvs, Ne Temere Cadant, Temperandis; Vel, Si
Temere Dvcvntvr, Castigandis, Divini Ivdicii Æqvitas
Semper Adest**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Capvt. III. Quàm peruersè Deum in Sortibus imitetur, Dei simus
Cacodæmon?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52306)

ne quid fraudis admittatur. His talibus do-
lis & culpis semotis, fors, seu *urna Fortuna*
licita est, & sæpe à Domino Deo in subsidi-
um pauperis alicuius temperata, vt pro se-
stertio equum, aut crumenam auro turgi-
dam accipiat, pro triobolo. Sæpe & auarum
centum Philippeis in urnam atque hamum
missis, non finit extrahere, quod teruncio
quoque emeret. Nimirum *Dominus paupe-*
rem facit, & ditat; humiliat & subleuat. Quia
ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iu-
dictia eius.

1. Reg. 2.
7.
1. Para-
lip. 16. 14.

CAPVT. III.

Quàm peruersè Deam, in Sortibus, imi-
tetur, Dei simius Cacodamon?

§. I.

In Sortibus magna cautela opus.

Monstrata via, qua dirigenda est
navis, etiam digitus ad scopulos
intendendus est, ne naufragiū fa-
ciamus. Sunt enim infames hīc scopuli, sunt
Syrtes, sunt Charybdes, sunt Acrocerau-
nia. Ad quæ declinanda rursus tradenda
sunt documenta. Neq; enim semper, aut te-
merè, ad iudicium Sortis, licet recurrere;

E 2 immo

immo sæpius non licet, diuinis humanisque legibus obnunciantibus.

§ II.

Sortes non idcirco usurpandas, quia in veteri testamento, aut à quibusdam Sanctis usurpata fuerunt.

Primum documentum. Sortes etiam in Scripturis narratæ, & à quibusdam Sanctis usurpatæ, non idcirco nunc etiam omnes licitæ sunt. De Sanctis constat, eos, ex peculiari Dei instinctu, quædam miranda magis, quàm imitanda fecisse. Nimis diu alijs expectandum foret, si domum redire nolent, donec eis proiectas in mare clauis piscis referret, vt S. Bennoni & S. Maurilio contigisse, supra meminimus. Neque vacarum aut mularum aliorumq; animalium iudicio, aut indicio potiùs, permittendum est, quàm eundem sit: tametsi, in veteri Testamento, vaccis ita arca sit imposita; & camelis, sine duce, ituris ad S. Frontonium commissus commeatus; aut ab Ignatio mulæ permissum, vtram ingredi viam vellet. Adde, & Sanctos non semper ab infantia fuisse sanctos; neque omnia, quæ vnquam fecerunt, sancta arbitranda; cum homines fuerint, & subinde, vt homines errârint.

Com-

1. Reg. 6.
7.

Communis via tutissima; præsertim mortalibus, quibus est cõmunis vita. Certè, ne quis seipsũ decipiat, si in SS. litteris legat *Sortes* adhibitas. Prudentissimè, post S. Hieronymum & Bedam, monuit Gratianus, eiusmodi *Sortes* ad nostra tempora nõ pertinere: quia illa fortitio *cærimonialis* fuit. Itaq; cum veteris legis cærimoniarum abrogatione, ista quoq; fortitionis cærimonia sublata est. Qua ipsa de caussa monet Beda, Apostolos, ante S. Spiritum acceptum, in electione Matthiæ, adhuc legali cærimonia usus fuisse; postquam autẽ Spiritus S. in eos missus est, nullam deinceps *Sortem*, sed solam orationem, cum ieiunio, adhibuisse. Vnde postea septem Diaconos, & Presbyteros sic elegerunt. *Sanè, cum Saluator, qui fallere non potest, nec falli, cuncta promittat orantibus; stultum & absurdum est, relicta oratione, qua promissionem habet; confugere ad Sortem, cui se adfuturum Deus, in nouo testamento, non repromisit.*

§. III.

Illicitus esse, in nouo Testamento, Sortes, quibus, sine peculiari Dei dispensatione, aut instinctu, res occulta, futuraq;, curiose indagantur.

E 3

Secun-

Beda in
c. 1. Act.

Act. 6. &

14.

Matt. 7. 7.

Ioan. 14.

13.

Delrius

l. 4. dif-

quis. c. 4.

q. 1.

70 Cap. III. De illicitarū & diabolicarum

Fernan-
dus Vasq.
lib. 1. Il-
lustr. Cō-
trouers.
cap. 49.
n. 19. De
his pœ-
nis. 26. q.
2. 3. 4. 5.
& tot. tit.
Ex. de
Sortile-
gijs; & a-
pud Lucā
de Penna
in l. me-
memini-
mus. C.
quam. &
quibus
quart.
pars. lib.
10. c. sor-
tes. 26. q. 5

Secundum documentum. Multò minùs
licita est *Sors*, si ad occulta quasi miracu-
losè detegenda vsurpetur. Esto olim & hæc
licita, & à quibusdam Sanctis, etiam noui
Testamenti, dispensante Deo, fuerit adhi-
bita. Quia quando Deus sibi aliquid reser-
uat, non licet id homini, absque sacrilegij
impietate, scrutari, vt è D. Thoma Fernan-
dus Vasquius docet. Certè, ob eiusmodi
Sortes, multi in Idololatriã lapsi sunt. Quam
ipsam ob causam, variæ grauésque pœnæ
in Sortilegos constitutæ reperiuntur. Cum
enim occulta hominum facta, quæ per ha-
ruspicia, vel auguria, vel *diuinatorias sortes*,
inquiruntur, nequeant sciri, si Deus non re-
uelet, necessum est, dæmonis ope, adeoque
Stygia suspitione aut scientia talia velle
scire eos, qui *Sortibus* occulta indagant: si-
cut & qui, per *Sortes* conantur futura con-
tingentia prædicere, in quales lata est ex-
communicationis sententia, c. si quis Epi-
scop. 26. q. 5. & qui per *sortes consultorias*,
inquirunt, quid faciendum, iudicandumue
sit: quæ itidem sub anathemate, prohibita
sunt; cum non fas sit huiusmodi res, nisi à
Deo inquirere; Deus autem, in noua lege,
ordinariè non velit nos suam voluntatem,

per

per *Sortes*, indagare. Vt enim maior & perfectior coniunctio dependentiâq; esset, placuit illi, vt diuinam eius voluntatem à doctrina Ecclesiæ; à sacris litteris eiusdem Ecclesiæ sanctorumque Patrum authoritate declaratis; à superioribus nostris; à Cōfessarijs, ab alijs doctis piisque viris, non autem à *Sortibus*, disceremus. Quin neque in veteri lege eiusmodi sortes ac signa, seu omina licita fuere, nisi illis, qui ad eiusmodi signa à Deo moti instigatique fuerunt. Vnde, malè ominati sunt Philisthæi, qui ex vaccarum arcam Domini vehentiû, itinere gressûque, coniecerunt, an plaga eis immissa à Deo, an à casu obuenisset.

1. Reg. 6.
7.

§. I V.

Sortem, in dubio iuris, non facti, & sine præiudicio tertij, esse adhibendam.

Qua ipsa de causa etiam Iurisconsulti docent, non cuius & indistinctè integrum esse, ad iudicium sortis recurrere; sed tum demum, cum dubium de iure vertitur; factum autem certum est. Si enim de ipso quoque facto ambigeretur, ad *Sortis arbitriû* idcirco non concedunt deuenire, quòd facta legitime & plenè per eum probari debeant, qui intentionem suam in his habet fundatam. Mo-

Accurs.
in l. 1.
verb. phibebit. C.
Vt possidet. lafon
in l. si duobus 30.
c. comma delegat.
L. ei qui

ff de probat. l. a-
stor C. e-
od tit.
Iason. in
l. huius-
modi. 86.
§. si is cui
de legat.
l. n. 17.
Angel.
Aretin.
in §. Op-
tionis.
Institut.
de legat.
n. 2. An-
gel. Aretin.
in §.
Sed si ex
testamē-
to. Instit.
de satis-
dat. tutor. n. 4. Bald. in l. meminimus. C. quando & quibus
quarta pars. lib. 10. Alciat. in l. Gallus. 29. ff de lib. & post-
hum. n. 65. Vide Guidonem Pancirollum lib. rer. memorab.
cap. Fibula.

net Ang. Aretinus, si *Sorti* debeat esse locus, de preiudicio tertij agendum non esse. Quin Baldus aliique statuunt, casus illos, in quibus *Sortem* adhibere velis, à iure expressos esse oportere. *Sorte* igitur, res dirimitur, si plures, quibus optio legata est, discordes sint, in eligendo: si de deponendis, apud aliquem, instrumentis agatur: si dubitetur, quinam prior causam dicere debeat: si, de seruis manu mittendis, quæstio sit: si de diuisione bonorum, inter cohæredes, facienda controuertatur: item si de liberis diuidendis agatur. His talibus in casibus *Sortis* iudicio standum censent, si quidem vtraque pars consentiat, vt *Sortis* iudicio controuersia dirimatur; alterutra enim dissentiente, nihil agi, fatentur. Igitur dubium iuris, non dubium facti iura *Sorti* permittunt.

§. V.

Sortem consultoriam etiam olim rariùs adhibitam, quàm diuisoriam; nunc maximè esse cauendam.

Quin, in veteri quoque lege, *Sors diuisoria*

ria longè frequentius, quàm *consultoria*, fuit
 usurpata. Et quanquã etiam in facti dubio,
 aut, per consilij modum fuerit adhibita: id
 tamen non est nunc, alia sub lege, in exem-
 plum trahendum: cum penes Deum sit, sua
 secreta reuelare, prout ipsi placet. Nostrum
 non est, illi modum præscribere, illius est
 modum concedere. Sorte deprehensum est
 furtum Achan; & Ionathæ præuaricatio:
 quis nunc timens DEVM sic audeat fures in-
 dagare, aut deprehendere præuaricatores?
 At illi, qui DEVM non timent, quorum vox
 est: *Flectere si nequeo superos, Acheronta mo-
 nebo*, illi nihil pensi habent, à Superisne, an
 ab Inferis auxilia tententur. Hinc Stygiæ
 illæ artes, vt motu cribri versatilis è forfice
 pendentis; per lancem item & licium, quem
 modū Sextus Pompeius describit; aut her-
 bâ certâ, pifisûe è butyro, aut lebete sali-
 entibus; & nescio quibus non modis, (sunt
 enim ferè sine numero, quia ad anicularum
 arbitrium) examinent indagentq; aut fur-
 ti, aut calumniæ, aut alterius facinoris au-
 thorem. Quasi non aut casu talia fieri; aut
 mentiri in innocentes dæmon possit. Neq;
 enim sufficit dicere: Ego dæmonem non in-
 uoco. non inuocas verbo; re tamen ipsa v-

Iosue. 7.

18.

1. Reg. 14.

Virg. libi

1.

e 2. de
 sortileg.
 c. si quis
 Episcop.
 26. q. 5.

teris illius ope; sine qua talia sciri non possunt, Deo iam dudum extraordinarios eiusmodi modos detestato. Quare non nemo, qui per astrolabium conatus fuerat furem occultum nosse, etiam sine intentione dæmonem inuocandi, ab altaris ministerio fuit suspensus, per annum; idque ex gratia ac dispensatione: nam secundum ius commune, in perpetuum, suspendi debuisset. Sunt enim non expressa tantum, sed etiam tacita, cum hoste, pacta, inhonestæ.

§. VI.

Sortiendi varia genera, implicitum cum caco-dæmone pactum inuoluentia, & hinc illicita.

Hoc dicunt plerique, se pactum cum Orco non habere: implicita sunt tamen hæc pacta; cum patre mendacij utique non inuenda. De hoc censu videri possunt, qui olim ab Ezechiele reprehensi sagittis fortiebantur: *Stetit rex Babylonis, inquinio, in capite duarum viarū diuinationem querens, commiscens sagittas. interrogauit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius facta est diuinatione super Ierusalem.* Quem sortiendi modum

Ezech. 21.
 21.

S. Hierō.
 in c. cit.

S. Hieronymus sic exponit: *Stabit in ipso compite, & ritū gentis sue, oraculū consulet, ut mit-*

tat

erat sagittas suas in pharetram, & commisceat eas inscriptas, siue signatas nominib⁹ singulorū, ut videat, cuius sagitta exeat, & quam prius civitatem debeat oppugnare. Ex mente igitur S. Hieronymi, his fuit pharetra pro vrna; & pro calculis aut schedis sagittæ. Sed verba Ezechielis (*ad dexterā eius facta est diuinitio sup Ierusalē*) confirmant eorū sententiam, qui putant commixtas sagittas in aërem iactas, & in quam partem caderent, dexterā, an sinistram, versus Rabbath, an Ierusalem, obseruasse. Quia autem idem Hebræum verbum *commiscens sagittas*, etiam significat *leniuit*, aut *poliuit sagittas*, non desunt, qui arbitrentur, tangi augures, qui in splēdenti cuspide, velut in crystallo, aut vngue, futura inspiciebant. Sed verosimilius est, hīc castigari genus diuinandi, quod Græci *βελομαντεϊαν*, quān quod *Catoptromanticum* nominant. Quò etiam refert D. Hieronymus id, de quo Oseas ait: *Populus meus in ligno interrogauit, & baculus eius annuncianit ei.* Theophylactus hunc ritum ita explicat: Virgas duas statuentes, carmina & incantationes quasdam submurmurabant: deinde virgis, demonum operatione, aut affectu, cadentibus; considerabant, quoniam

utraq^{ue}

Osez. 4°

12.

Theo-
phyl. in
cit. loc.

Osez.

utraq; earum caderet, antrorsumne, an retrorsum; ad dexteram, vel sinistram. Sicq; tandem responsa dabant insipientibus, virgarū casu, pro signis, vsi. Eundem ad modum Nabuchodonosor vaticinabatur, ut Iezekiel ha-

R. Moses
in expli-
cat. præ-
cepti ne-
gatiui. 52.

Tacit. de
morib.
German.
Cæl.
Rhod. lib.
7. antiq.
lect. e.
29. He-
rodot. l. 1.

bet. R. Moses Samsonis F. ritum sic exponit: Decorticabant bacillum ligneum, vno tantum ex latere, tum in aërem proijciebant. Si fortuito casu, primo iactu apparuisset superior pars decorticata; secundo autem iactu superior pars adhuc vestita, prosperum successum augurabantur: si primū prima pars vestita, infelicem: si utroque iactu vestitum, vel nudatum latus superius fuisset, mixtum euentum sibi pollicebantur. Ut vt sit, reperit Acheronticus Alastor, in omni superstitionis modo, imitatores. De antiquis Germanis, per amputatos, è fructifera arbore, surculos, supra candidam vestem, spargentibus, constat ex Tacito: de Persis & Scythis, per myricinas salignasque virgas, vaticinantibus, docet Cælius Rhodiginus & alij. Eundem morem Turcas Scytharum progeniem retinuisse Collenucij historiæ testantur. Sed & nostra tempora retinent antiqua vitia. Neque enim Succum tantum, velut diuina qua-

qua-

quadam virgula, aurum argentumque, ubi lateat, norunt hariolari; sed alij quoque conceptis verbis efficiunt, ut virgula recta, ad nomen rei, quam indagant, sponte sua, iunctis extremitatibus, in circulum coeat, & à cornibus velut lunetur.

Strabo. l.
15. Collec-
nuc. l. r.
Rer. Nea-
politian.

§. VII.

Quantus, in virgæ Sortibus, Dei simius sit cacodemon?

Nimirum insignis Dei simia est diabolus. Quem non potest imitari, æmulatur. Scit olim Aaroni, virgula florente, sacerdotij prærogatiuam obtigisse, dicente Domino: *Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscuiusq; nomen superscribes virgæ suæ. nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas seorsim familias continebit: ponésq; eas in tabernaculo fœderis, coram testimonio, ubi loquar ad te. quem ex his elegero, germinabit virga eius.* &c. Gessit & Moyfes res prodigiosas, per virgam. Sed diuina vis non est perinde omni virgæ alligata. Itaq; sicut Pharaonis malefici fecerunt etiam ipsi per incantationes *Ægyptiacas & arcana quedam similiter: proieceruntq; singuli virgas suas, quæ versæ sunt*

Num. 17.

2.

Exod. 7.

11.

se sunt in dracones: ita hodie dum cacodæmon homines dementat, ut dum sunt Orci ni, sibi diuini esse videantur. Illi scire debent, antiquam hanc esse antiqui serpentis artem, ut se in Angelum lucis transfiguret, fallacissimāque promissione dicat: Eritis, sicut di, scientes bonum & malum. Accedit, hoc tempore, *diuinatōriam sortem* nec ius- sam à Deo, nec, sine peculiari instinctu Dei permissam; sicut adhuc permissa fuit, quan- do B. Dei mater Iosepho sponsa data est, in- tidem virga eius germinante, ut quidam piè credunt.

§. VIII.

Enominibus, aut libris Sortes diuinatorie quam vana, quāque impie sint; & a quibus magnatibus v- surpata?

Sueton.
in Augu-
sto & Ti-
berio.

Diuinatorie sorti olim valde dediti fuerūt Augustus, Tiberius, itēque rex Pergami Attalus. Utinam & nunc non etiam mul- ti magnates se sinerent in hoc barathrum præcipitari, ut consilia matrimoniorum, bellorum, aliorūq, negotiorum sorti com- mitterent! Vidi homines, non de plebe, qui ex nominibus, mero parentum arbitrio impositis, fausta infaustaue matrimonia o- mi-

minabantur, dicebantque, vter coniugum prius esset à vita discessurus. Quæ est superstitiosa *Onomantia*, à Græcis, in nomine *Astyanaotis*, & ab Augusto, in nomine *Nicenis*, obseruata. Quid si parentes alia nomina imposuissent, num fortunam mutassent filiorum? Quod si ita est, obseruarent utique homines, quænam nomina sint malè ominata, quæ fortunam secundam afferentia: & stultissimi essent, si non omnes filios suos, *Victores*, *Victorinos*, *Valerios*, & *Alexandros* potius, quàm *Priamos* appellarent. Verum est quidem, *Coueniunt rebus nomina sæpe suis*: & *Nabal*, iuxta nomen suum, stultus fuit; sed sæpe etiam non conueniunt. *Ioannes gratiosum* aut *pium* significat, multi tamen *Ioannes pi* non fuerunt, sed damnati sunt, vt exemplo esse potest *Ioannes Calvinus*. Eadem est superstitio, quæ *Pythagoræ* tribuitur, in nominibus proprijs vocalium numerum parem prosperum, impari infelicem interpretrans; aut numerum maiorem existimans, quasi idcirco *Hector* ab *Achille* sit superatus, *Hector*que superior euasisset, si fuisset *Achilles* nominat⁹. Enimvero numeris vim aliquam diuinam, aut naturalem proprietatem tribuere, error est.

Esto

Apoc. 13.

Franciscus Arias
lib. de
rat. ment.Gregor. I.
8. Greg.

Esto Apostolus nomen Antichristi, per numerum 666. significarit, quod factum est, Deo reuelante; & reuelante arcana sua, cui vult, non qui vult. Nam id vt fiat, petere, à doctis & pijs non probatur. Etsi enim reuelationes plurimæ sanctis sint factæ; tamen desiderare, plerumque oritur ex occulta superbia, æstimatione & amore sui; quia tales cupiunt suam alijs manifestā fieri sanctitatem, (quæ tamen in talibus non consistit) aut certè ex vana curiositate, quæ à Deo punitur. Vt autem nec litteris, nec numeris, ita neque verbis neque libris vis vlla physica aut diuinatoria inesse est credenda. Quod tamen itidem ab ijs creditum vidimus & vsurpatum, qui alios, hac in re superstitiosè credulos castigare debuissent. Fit hæc *σοιχησιμάντεια*, apertò temerè Homeri aut Virgilij libro, & primo, qui obuius inspicienti occurrit, versu obseruato. Ita Socrates olim mortis suæ diem; Claudius, Macrinus, Gordianus iunior & alij Impp. tempus regni vel vitæ dicuntur coniecisse. Has Ethnicorum nugas imitati sunt postea etiam Christiani, Veteris aut Noui Testamenti apertione, quam *Sortes Apostolorum* appellauerunt. Contaminauerunt

tunt se hoc genere *Sortis* Heraclius, apud Cedrenum; Romanus Diogenes, apud Cuspinianū; Andronicus senior, apud Gregoram; Charannus filius regis Francorum, apud Gregorium Turonensem; B. Theodora Alexandrina nondum bene catechizata, apud Simeonem Metaphrasten; Gundulphus, apud Ranulphum; Meroueus item, apud Gregor. Turon. apud quem tres codices S. Scripturæ super S. Martini sepulchro collocantur, & sigillatim singuli aperiuntur. Deniq; & Cardanus, & Cardani imitatores, & quicumque seridò adhibent librū *Fortuna Rotam* dictum; aut alios, seu profa, seu ligata oratione, vaticinantes; qui Ecclesiæ Catholicæ plurib⁹ decretis damnati sunt seuerissimèque etiam ab Urbano VIII. prohibentur; præsertim, qui de morte Principum vanissima oracula mentiuntur. Neq; pro istis quidquam facit, quod supra recensuimus, de S. Basilio, Augustino, Ignatio, qui libros sacros vtiliter aperuerunt, non vt futura inde discerent, aut occulta explorarent; sed, vt in scripturis, alijsue pijs libris, doctrinam in solatium, aut exhortationem in spiritualem fructū, reperirent: in quem vtiq; finem eiusmodi volumina

Tur. l. 4.
hist. c. 16.
& 20.
Sim. Metaphrast.
XI. Septembr.
Ranulph.
l. 7. Polychronic. c. 8.
Gregor.
Tur. l. 5.
hist. Fræc.
c. 14.
C. aliquanti, &
c. si quis clericos.
26. q. 3.

sunt à Deo nobis data. Sed ita est, etiam ipsi
suis pijs libris, quibus nos Deus vult uti, dia-
bolus vult abuti.

§. IX.

Quid, apud Iudeos, Ephod, Sacerdotale, stola hieratica, epomis, diplois, Rationale, Vrim & Thūmim fuerint, in quibus Dominum consulebant?

Quod etiam facit in speculis. Constat è
S. Scriptura, fuisse quendam occultorum
Dei consiliorum iudiciorūque ac prophe-
tiæ modum, in applicatione *Ephod*, quod
vel linteum erat, atque etiam minoribus
ordinibus concessum, ut puero Samueli; vel
1. Reg. 2. *Sacerdotale*, quod & *superhumeralis* diceba-
tur, auro & trium colorum varietate con-
Vide Ex- spicuum à Iosepho *stola hieratica, epomis, &*
od. 28. *diplois*, vocatum. Huic aureis catenulis ap-
pensum fuit *pectorale*, sic dictum, quia in
pectus, propendebat, alio nomine etiam
Exod. 28. *Rationale, Rationale iudicij, & iudicium filio-*
15. & 30. *rum Israël*, itémque *iudicium Vrim* nuncu-
Num. 27. patum. *Rationale* quidem, quia, more ani-
21. malis ratione præditi, ratiocinabatur: *Ra-*
tionale autem iudicij, quia diuinæ litteræ so-
lent id, quod quisque facere debet, siue cu-
ius.

iusque officium, *iudicium* appellare: *iudicium* quoque *filiorum Israël*, quia sacerdos rationali indutus, Deo hominum dubia, desideria, negotiaue proponebat: Deus vero, per *Rationale* significabat hominibus, quid fieri vellet, & quis rei successus futurus esset. Vnde idem *Rationale*, seu gemmæ illius duodecim *Vrim & Thummim*, hoc est, *manifestatio & veritas* rerum futurarū dici consueuerunt. Idcirco legimus: *Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem*. Hoc *Rationale*, & *Ephod*, cum alijs vestimentis sacerdotalibus induti sacerdotes, post debitas preces, viua voce, ea quæ intelligere cupiebant, proposuerunt; quod dicebant, *applicare Ephod, & consulere Dominum*. Tum, vt tradit Iosephus, si Deus quidpiam suadere aut approbare volebat, externo atq; inusitato quodam lapidum splendore, internaque luce menti sacerdotis infusa, respondebat. Quod etiam, in Ecclesiasticis historijs legimus, contigisse. Rem memoratu dignissimam ipsis verbis D. Gregorij Archiepiscopi Turonensis referam.

Prou. 1. 3.
c. 1, v. 9.

Exod. 23.
17.

1. Reg. 13.
9.
Ioseph. 1.
3. antiq.
c. 9.

§. XI.

Gemma miraculosa inter nocentem & innocentem, vel obscuritate, vel claritate, discrimen inspiciendum prabens.

S. Gre-
gor. Tu-
ron lib. 1.
de glor.
martyr.
cap. 13.

Quoniam Vasatensis urbis meminimus, inquit, opera precium puto, miraculum, quod in ea Dominus largitus est, memorare. Tempore, quo diuturna obsidione, vallabatur à Chunnis, omni nocte sacerdos, qui præerat, circumibat psallendo, & orabat, nec ab ullo auxilium, nisi a Domini misericordia requirebat. Hortabatur omnes orare, & non deficere, asserens humiles preces, calorū ianuas penetrare. Hostis verò in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros vineasq, pecoribus intromissis, vastabat: sed sacerdoti bono operi insistenti, celeriter, virtus diuina adsuit. Nam nocte visum est ipsi Barbarorū regi, quasi psallentes homines, in vestimentis albis, accensis cereis, circumire muros urbis, & indignans, ait: Quæ est hæc peruersitas, & securitas vana, ut obsessi quasi despectis nobis, canticis, nescio quibus, ac laudibus perstrepant? verè quia digni sunt perditione. Et statim misit ad urbem nuncios, interrogantes, quid sibi ista velint? At illi negant, scire se, quæ dicuntur, neq, de ijs aliqua persensisse. Alia verò nocte, vidit quasi glo-

si glo-

A globum magnum ignis super urbem descende-
 re: & ait, si contra nos hi obsessi contumaciter
 agunt, nec nos metuunt, vel caelestis eos ira cō-
 sumit. Cūmq; non videret vllum ab urbe in-
 cendium consurgere, misit iterum interrogare,
 qua essent, quae, viderat. Similiter negave-
 runt, nihil se omnino vidisse. Tunc rex Gau-
 sericus ait, si haec isti nesciunt, manifestum est,
 quod Deus eorum adiuvat eos: & statim disces-
 sit à loco illo. Sacerdos autem, conuocatis ciui-
 bus, vigilias celebrat, & missarum agit festa,
 pro liberatione populi sui. Dum autem hac a-
 geret, respiciens sursum, vidit super altare,
 quasi de camera templi, cadere tres guttas, æ-
 quales magnitudine: claritate, candore crystal-
 lum vincentes, cūmq; omnes cum admiratione
 & stupore vehementi intenderent, easq; nullus
 auderet attingere, Petrus quidam presbyter,
 qui ut res ipsa adserit, magni meriti erat, ex-
 hibita argentea patena, guttas colligere nititur:
 quae dum per altare vago cursu rotantur, de-
 fluentes in ipsam patenam statim in se coniun-
 ctæ, quasi vnã gemmã pulcherrimã effe-
 cerunt: patuitq; euidenter ratione, contra ini-
 quam & Deo odibilem Arianã heresim, quae
 eo tempore pullulabat, hac acta. Agnitum est,
 Sancta Trinitatem in vna omnipotentia aqua-

litate annexam, nullis garrulationibus posse
 disiungi. Tunc gaudius populus, & intelligens
 munus sibi indultum fuisse diuinitus, conferens
 aurum gemmasq; preciosas, crucem fecit, in
 qua gemmam statuit. Sed protinus omnes re-
 liquæ gemmæ hac accedente ceciderunt. Tunc
 Pontifex intelligens, non esse consortium cale-
 stibus cum terrenis, fabricata cruce ex auro
 purissimo, eam gemmam media intercapedine
 locat, & populo adorandam præbet. Nec mo-
 ra, fugato, ut diximus, hoste, ciuitas est libe-
 rata. Iam ex hoc multi infirmi hausto vino,
 vel aqua, in qua gemma abluitur, protinus sa-
 nitati redduntur. Deniq; cum adorata fue-
 rit, si à peccato est homo immunis, & ipsa ap-
 paret clara: ceterum si ut plerumq; adsolet,
 humane fragilitati, aliquid detulerit criminis,
 tota ei videtur obscura: miramq; præbet discre-
 tionem, inter innocentem & noxium, cum uni
 atra, alteri monstratur splendida.

§. XI.

*Acherontica simia speculorum sortes imitata
 quàm in grandia pericula stolidos mor-
 tales conijciat?*

Hæc talia iudicia sua Deus potest & nunc,
 & solebat olim ingemmis Ephod, velut in-
 scribere; solet autem etiam emulari Sathan.

1. Pythagoras speculo concauo litteras humano sanguine temperatas inscribat, & speculum Lunæ opponens diuinabat, vt quidam recentior tradit; ac nonnulli stolidi iuuenes somniant naturaliter fieri posse.

Leloy-
her. l. 4. de
spect.

2. Pausanias agens de Cereris æde, ait: *Ibi oraculum maximè veridicum fuisse cognoui. ex eo non rerum omnium, sed morborum tantùm*

Pausan.
in Acha-
ic.

euenta prædicebantur. Speculum tenui suspensum funiculo demittunt, ita librantes, vt in fonte omnino non mergatur; sed imo ambitu summam aquam contingat. Exinde, vbi odores adoleuerint, & ritè Deam precati fuerint, inspiciunt in speculum, & ex eius imaginibus, periturusne, is ager sit, de quo consuluerunt, diuinant. 3. Fuit præterea, in Iuliano, hæc amentia, ait Spartianus, vt per Magos pleraq; faceret, quibus putaret vel odium populi deliniri, vel militum arma compesci. Nam & quasdam non conuenientes Romanis sacris hostias immolauerunt, & carmina profana incantauerunt, & ea, quæ ad speculum dicunt fieri (in quo pueri, præligatis oculis, incantando, vertice respicere, dicuntur) Iulianus fecit. Tuncq; puer vidisse dicitur & aduentum Seueri, & Iuliani decessionem. 4. Turcæ in peluim aqua plenam iniiciunt lapides preciosos, item au-

Spartian.
in Iulian.

ri argentique laminas, & aiunt, se responsum è peluis fundo audire. 5. Nostra tempora, vt omnium ætatum stultitias videantur collegisse, audent non solum consulere, sed etiam emere ac secum gestata eiusmodi specula iactare. Audiui iuuenis, & noui oculos testes, qui se vidisse, aiunt, phialas, globosque crystallinos, apud magnates, monstratos, à spiritibus infessos, qui iam in cicadas, mox in homines, & momento in dæmones versi, tandem furta ac fures representabant; & puero quodam exclamante, IESVS, MARIA, in ictu oculi, euanescebant. Usque adeò diabolus se etiam apud magnos insinuat, & in aulis quoque dominatur. Sed placet, referre, quod in non indocto commentario *de demonum natura*, quidam, in Germania, libello Plutarchi, *de defectu oraculorum*, præfixit. *Consulti*, inquit, *aliqui de rebus ignotis, in crystallis, conspiciunt ea manifesto, de quibus quaesitum fuit.* Et addit: *fuisse sibi notum unum ex præcipua familia Norinbergæ. Eum, quodam tempore, venisse ad se, & attulisse, in serico panniculo innolutam gemmam crystallinam, figuram rotundam, & dixisse: donatam sibi illam fuisse à quodam ignoto, qui se, ante multos annos, de*
hospiti-

hospitio compellasset, fortè in forum conuentum, quemq; ipse in domum suam adduxisset, & tri- duo habuisset secum. Fuisse autem ab illo disce- dente, & relincente munus hoc, ad significa- tionem grati animi, edoctum se crystallini vsus talem: Si qua de re certior fieri vellet, ut pro- meret crystallum, & puerum marem castum inberet aspicere, & ex eo percunctaretur: Quid cerneret? fore enim, ut de apparentibus puero visis omnia, quæ requireret, indicarentur. Atque affirmarat hic, se nulla unquam in re fuisse deceptum, & mirabilia de puerorum indi- cijs rescivisse; cum ceterorum nemo quisquam aliud, quam nitidam & puram genamam in- tuendo videret. Quodam tamen tempore, cum gravida ipsius uxor puerum gestaret in utero, illi quoq; species in crystallo oblatas. Primò au- tem omnium formam viri se se exhibere solitã, illo habitu, quo tum communiter uterentur. Et ita deinceps aperuisse, de quibus interroga- tum esset, cetera: explicatisq; cunctis, illam rursus viri figuram discessisse, & evanuisse re- liqua. Discedentem autem eam, quam dixi- mus, figuram viri visam saepe urbem perambu- lare, & ingredi templa. Fuerat autem fama passim dissipata de illis indicijs; ut negantibus aut dissimulantibus suum delictum aliquod, vul-

gò minarentur, se relatores de ea ad illum se in
 crystallo ostendentem virunculum. Quin eti-
 am compertum est, fuisse à doctis quibusdam,
 de dubitationibus suis in litterarum studijs ali-
 quando, nescio quid, propositum, & in crystal-
 lo lectum. Sed his & alijs huiusmodi complu-
 ribus commemoratis, dixit Spenglerus, hunc
 aliquando ad se venisse, cum tali oratione: Ar-
 bitrari se, tempus esse, ut à crystallo tali us-
 tandem abstineret. Nam & sibi iam persua-
 sum, eo ipso non leuiter peccari, & animi per-
 turbati cruciatus grauissimos, se diu sanè per-
 pessum esse. Itaq; se decreuisse, deinceps nihil
 cum illo experimento velle negotij habere: tra-
 dere nunc ipsi, quod accepisset, de quo memi-
 nisse posset, quid ei saepe demonstrasset, neq; ne-
 sciret, qui rumores, in ciuitate, percrebuis-
 sent. Permittere autem, ut faceret de eo, quod
 collibuisse. Tum Spenglerus, laudato eo, acce-
 pisse se aiebat crystallum, & in minutissimas
 partes contudisse, & vna cum serico inuo-
 lucro, in latrinam abiicisse. Quàm
 dignum fuit hoc tumulto istud
 cadauer?

§. XII.

Sortibus diabolicis subinde homines vera cognoscere, ut postea falsis magis credant: eosdemq³, si è multis falsissimis coniecturis, tantum una verum attingat, illam iactare, mendacijsq³ reliquis omnibus veniam dare.

Vtinam imitarentur hoc factum, quicumque plus quam vitrea ac fragili veritate nituntur! Quid amentius potest esse, quam credere hosti? quid stultius, quam adhibere fidem ei, qui in veritate non stetit: quia non est veritas in eo? immo qui, etiam cum vera loquitur, mentitur; loquitur enim, ut fallat. Verum erat illud: *Aperientur oculi vestri: falsum, quod mox subiunxit: Et eritis, sicut dij.* Nempe, sicut lignea sagitta non penetraret, nisi cuspis ferrea præfixa viam aperiret; sic multi diabolo mentienti non crederent, nisi vel vero, vel specie veri deciperentur. Eleganter Augustinus hîc occurrit inquiring: *Sed fortè dicit aliquis: Quid facimus, quia auguria ista, vel characteres, vel diuinationes frequenter nobis veritatem annunciant? De hac re Scriptura nos cõtestatur & monet dicens: Etiam si vera dixerint vobis, nolite credere: tentat enim*

Ioan. 8.
44.

Gen. 3. 5d

S. August
serm. de
temp, 248

92 Cap. III. De illicitarum & diabolicarū

enim vos Deus vester, utrum eum timeatis, an non. Sed iterum dicitis: Aliquodies, si præcantatores non fuerint, aut de morsu serpentis, aut de aliqua infirmitate prope usque ad mortem, multi periclitantur. Vnum est, fratres, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandam populum Christianum: ut cum interdum, per illa sacrilegia, aliqua remedia receperint, facilius postea diabolo credant. Et ideò quantum potestis circumventiones illius fugite. Quod planè etiam est, de fortibus Sathanicis dicendum; quæ non periculis duntaxat, sed etiam falsitate sunt plenæ, & sæpe non tam præsciente diabolo, quàm temerè conijcente, attingunt veritatem; sicut qui fastos & calendaria condunt, etiam si stellarum nullam habeant peritiam, etiam si temerè umbres aut serenitates prædicant, tamen non rarò id prædicunt, quod postea euenturum est; etsi non rarò etiam pinguius mentiantur. Quoniam enim, teste Augustino, non tenent homines memoria falsitates errorésq; Mathematicorum, non intenti, nisi in ea, quæ illorum responsis prouenerunt, ea quæ non prouenerunt, obliuiscuntur: & ea commemorant, quæ non arte illa, quæ nulla est, sed quadam obscura rerum sorte contingunt. Quod si pe-

S. Aug.
l. 83. qq.
q. 45.

si peritia illorum volunt tribuere, dicant artificiosè diuinare etiã mortuas membranas scriptas quaslibet, de quibus plerumque, pro voluntate, fors exit. Quod si non arte de codicibus exit saepe versus futura pronuncians, quid mirum, si etiam ex animo loquentis, non arte, sed fors erit aliqua predictio futurorum? Ratum est, apud Theologos, futura contingentia dæmones, non nisi ex incertis coniecturis, aut aliquando è certa Dei reuelatione nosse. Coniectando saepe hallucinantur. Cum reuelata propalant, tamen hominibus non constat, an ex Deo habeant. Cum ergo ex ipsis dæmonibus futurorum iudicia certa non hauriantur, quæ esset in *Sortibus* dæmonum certitudo? Inde nec propriè *Sortes*, sed, cum addito, *Sortes diabolica* sunt appellandæ. Qua ipsa de causa vera & absolutè fors D. Augustino, non aliquid mali est, sed res est, in dubitatione humana, diuinam indicans voluntatem.

§. XIII.

Deum, in poenam superstitionis, subinde permittit, ut superstitiosus fiat, sicut crediderunt.

Denique, si quando eueniunt, quæ ex illicitis *Sortibus* homines se vel occulta, vel abien-

Bucca-
nan. lib.
4. fol. 35.

absentia, vel futura venatos arbitrantur; non rarò eueniunt, in pœnam, vt hominibus stultis, fiat, sicut crediderunt. Quidam varijs chartis varia genera mortis inscripsit, vt sciret, qua ipse esset interiturus, in lecto, an campo; fune, an ense? Extraxit semper funem. Ergo infamiã patibuli, quod sibi imminere dicebat, horrens, se ipsum domi suspendit, ne id carnifex foris facere cogeretur. Chronica Scotorum de Nathaloco rege XXX. memorant, illum ipsum, à quo rex cæsus, ad diuinos missum, vt de victoria, de vita Regis, ac regno eius percontaretur: responsum à quadam annu accepisse: Regem non diu victurum: nec periculum ei ab hoste, sed à familiaribus instare. Cum ille vrgeret, A quo? anum, A te, subiēcisse. Ille mulierem execratus, cum domum rediret, subiit animum illa cogitatio: nec responsum calari posse, nec edere tutum esse: ne se apud Regem hominem prauum, & suo timori indulgentem, suspectum redderet. Itaq; tutius esse, tyrannū, cum multorum gratia, interficere, quàm cum grauissimo capitis proprii, discrimine incolumem seruare. Statim, ubi domum redijt, impetrato, ad responsa diuinorum expromenda secreto; cæso Rege, duodecimum imperij annum ingresso, patriam seruitio

uitio, & se periculo exemit. Nonne his talibus *Sors* exitiosa fuit? Tuo, ô Deus, iudicio fuit, qui odisti *observantes vanitates superuacue*. Ego autem in Domino speravi: exultabo & letabor in misericordia tua. Plura de omine sacro & licito, ac profano & illicito & superstitioso reperiet lector apud Pererium.

Pfal. 30.

7.

Perer. in
c. 24. Ge-
nes. vers.

13.

CAPVT. IV.

An Deus aliquorum innocentiam, vel iustitiam declaret, qui aduersarios suos, ad vallem Iosaphat citant, aut qui ad diuinum iudicium pronocant?

§. I.

Ad iudicium Dei pronocantium diuersæ Sortes.

Pertinent ad *Politicas sortes* etiã *exploratorie probationes*, quibus fortuito euentui veritas culpæ vel innocentia permittitur decidenda; & sæpe, non sine euidenti miraculo, deceditur. Inter has iudiciarias disquisitiones, est etiam illa vna, qua se se homines, mutuò, in *vallem Iosaphat*, & ad diuinum tribunal solent citare. In qua citatione vel damnandâ, vel imitandâ, homines possunt committere re-
meri.